

Elektronická podpora vzdělávání: Best Practice pedagogů LF MU

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

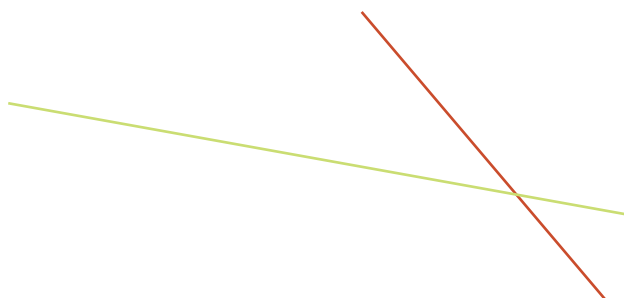

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Elektronická podpora vzdělávání: Best practice pedagogů LF MU

© Masarykova univerzita, 2010

1. vydání, 250 ks

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

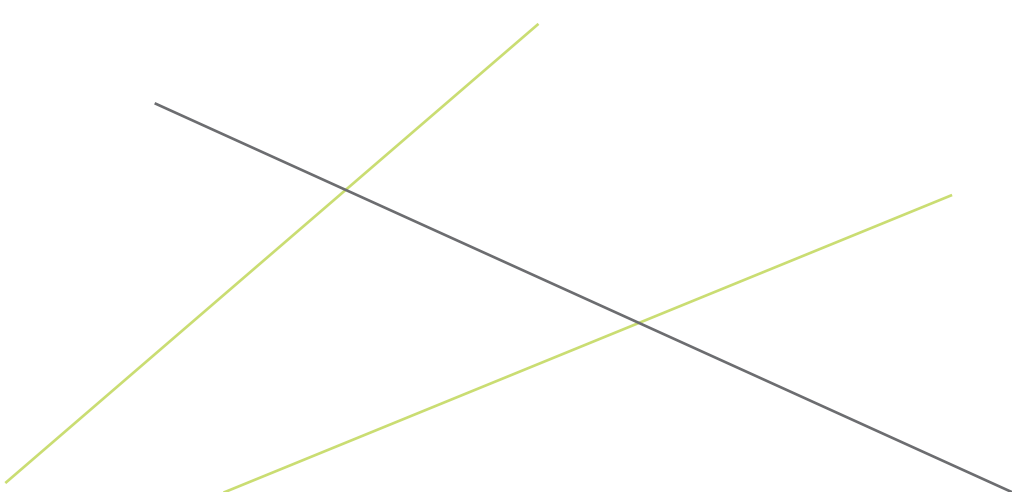

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH

Předmluva	3
Slovo pořadatelů	4
Standardizace a sdílení vzdělávací platformy mezi lékařskými fakultami v rámci projektu	6
Jak na elektronické pedagogické publikace	19
E-learningové novinky z oblasti informačního vzdělávání v knihovně univerzitního kampusu mu	22
Autorský zákon v e-learningu aneb „publikuji, a tedy budu okraden(a)“	29
Veřejné licence creative commons	33

PŘEDMLUVA

Rozvoj moderních informačních a komunikačních technologií a telemedicíny je v posledních letech velmi výrazný a nutně se projevuje v pregraduálním i postgraduálním vzdělávání lékařů a zdravotníků. Lékařská fakulta Masarykovy univerzity (LF MU), po úspěšném vyřešení několika rozvojových projektů v této oblasti, přispěla v roce 2006 prostřednictvím svého pracoviště IBA LF MU k založení sítě lékařských fakult České republiky a Slovenské republiky pod názvem MEFANET (MEDical FACulties NETwork – www.mefanet.cz). Spolupráce všech lékařských fakult obou států následně umožnila standardizaci a propojení jejich výukových portálů. LF MU koordinuje sdílení elektronického vzdělávacího obsahu v síti MEFANET a garantuje vývoj společné portálové platformy.

S rostoucím zájmem pedagogů LF MU o efektivní elektronické publikování výukových materiálů vyvstává mnoho otázek. Tyto se oproti dobám e-learningových pionýrů postupně odvracejí od technických záležitostí; autory nyní stále častěji zajímají etické a legislativní problémy vyplývající ze specifik výuky na lékařských fakultách, kde do vztahu učitel-student vstupuje také pacient. Neméně časté dotazy směřují k možnostem uznání elektronických pedagogických publikací v rámci pedagogické činnosti zaměstnanců LF MU. Doufáme, že na mnoho z těchto dotazů podá přímou odpověď tento informační materiál, který byl připraven v rámci projektu z operačních programů Evropského sociálního fondu CZ.1.07/2.4.00/12.0050 – Standardizace a sdílení platformy mezi lékařskými fakultami v rámci projektu MEFANET.

Nosným sdělením tohoto dokumentu je fakt, že na LF MU je možné efektivně vytvářet kvalitní a evaluované elektronické materiály pro studium i samostudium. Existuje propracovaná metodická a technická podpora pro sdílení parciálních výukových jednotek, ze kterých je možné tvořit komplexní vzdělávací zdroje. Elektronické verze pedagogických děl jsou na LF MU hodnoceny stejným způsobem jako práce v tištěné podobě. Publikace elektronických pedagogických děl je garantována Ediční komisí LF MU a je podporována vlastním publikačním nástrojem, který umožňuje sdílet materiály v komunitě čítající řádově desetitisíce uživatelů. Přestože pedagogické publikace nejsou a asi nikdy nebudou hodnoceny na stejné úrovni jako dnes velmi ceněné impaktované vědecké články, jejich skutečný dopad na akademickou veřejnost a budoucí absolventy fakulty může být s ohledem na velikost komunity MEFANET srovnatelný, ne-li vyšší.

Ing. Daniel Schwarz, Ph.D., editor
prof. MUDr. Anna Vašků, CSc., předsedkyně Ediční komise LF MU
doc. RNDr. Ladislav Dušek, Ph.D., předseda Koordinační rady MEFANET

SLOVO POŘADATELŮ

Vážené kolegyně, vážení kolegové, milí studenti,
do rukou se vám dostává brožurka, která byla realizována u příležitosti konání semináře „Elektronická podpora vzdělávání – Best Practice pedagogů LF MU“, dne 1. 6. 2010. Důvodem této akce na Lékařské fakultě Masarykovy univerzity (LF MU) a rovněž cílem tohoto materiálu je podat pedagogům a studentům LF MU aktuální informace o možnostech elektronické podpory vzdělávání, které jsou jim k dispozici. Vedle komplexních nástrojů pro vedení výuky v Informačním systému Masarykovy univerzity, jako jsou interaktivní osnovy nebo odpovědníky pro elektronické testování znalostí, je možno využívat také webový edukační portál LF MU, který je součástí elektronického publikačního systému vzdělávací sítě lékařských fakult MEFANET (MEDical FACulties NETwork). Tuto vzdělávací síť LF MU koordinuje od jejího vzniku v roce 2006.

V rámci rozvojových projektů a projektů z operačních programů Evropského sociálního fondu byly na Masarykově univerzitě vytvořeny kompetentní týmy poskytující autorům podporu v oblasti redaktorské, technické a odborné pomoci při tvorbě elektronických publikací a multimediálních učebních pomůcek. Jedná se jak o celouniverzitní pracoviště, jakým je např. Servisní středisko MU, tak i o specializované útvary v rámci různých pracovišť LF MU. Již dlouhou dobu zde např. působí odborný personál pro natáčení a zpracování digitálního videa a nově také redaktorský tým technické pomoci, který autorům nabízí svou kapacitu při přípravě

elektronických pedagogických publikací (elektronických skript) pro portálovou platformu MEFANET. Tento tým v rámci projektu CZ.1.07/2.4.00/12.0050 – Standardizace a sdílení platformy mezi lékařskými fakultami v rámci projektu MEFANET zajišťuje prostřednictvím Ediční komise LF MU také odborné recenze elektronických učebních textů, a po dobu řešení projektu poskytuje finanční odměny pro oponenty. V neposlední řadě se na elektronickém publikování v oblasti vzdělávání studentů i pedagogů LF MU podílí také Knihovna univerzitního kampusu Masarykovy univerzity (KUK MU). V rámci svých e-learningových aktivit vytvořila řadu výukových materiálů, s jejichž pomocí si lze osvojit praktické dovednosti při vyhledávání informací s cílem využít je při tvorbě odborného textu, zejména pak kvalifikační práce.

Věříme, že lokální seminář na LF MU bude vedle celostátních konferencí MEFANET další inspirací pro pedagogickou a odbornou činnost. Těšíme se na setkání s Vámi.

Za organizační tým

Bc. Martin Komenda (IBA LF MU)

Mgr. Jiří Kratochvíl (KUK MU)

Mgr. Zdeňka Dohnálková (KUK MU)

Ing. Daniel Schwarz, Ph.D. (IBA LF MU)

doc. RNDr. Ladislav Dušek, Ph.D. (IBA LF MU)

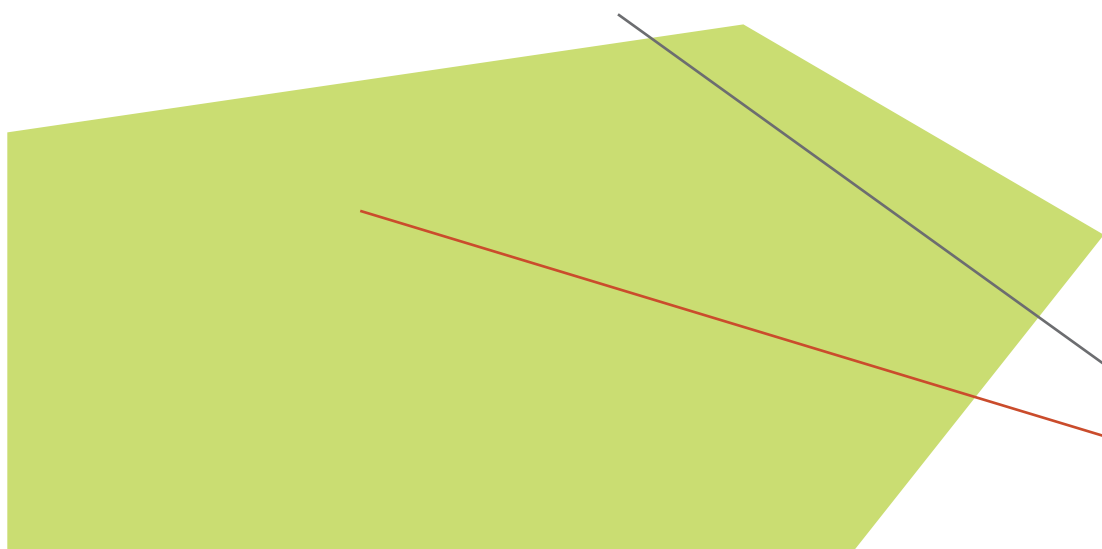
STANDARDIZACE A SDÍLENÍ VZDĚLÁVACÍ PLATFORMY MEZI LÉKAŘSKÝMI FAKULTAMI V RÁMCI PROJEKTU

DANIEL SCHWARZ, IVO ŠNÁBL, MARTIN KOMENDA, LADISLAV DUŠEK

*Institut biostatistiky a analýz, Lékařská fakulta Masarykovy univerzity
schwarz@iba.muni.cz*

Abstrakt. Projekt MEFANET (MEDical FACulties NETwork) nastartoval mezinárodní, efektivní a otevřenou spolupráci mezi všemi českými a slovenskými lékařskými fakultami. Jedním z hlavních cílů této sítě je podpora výuky a studia v lékařských i zdravotnických oborech moderními informačními a komunikačními technologiemi. Za tímto účelem je v projektu MEFANET vyvíjeno originální a jednotné řešení pro vzdělávací webové portály, které spolu s centrální bránou tvoří platformu pro nabídku a sdílení digitálního vzdělávacího obsahu. Vzniká tak unikátní prostředí zajišťující vzájemnou kompatibilitu a prostupnost nabízených elektronických materiálů. Od listopadu 2009 je rozvoj této portálové platformy spolu s dalšími aktivitami podpořen na čtyřech lékařských fakultách (LF MU – Brno, LF UP – Olomouc, LFHK UK – Hradec Králové a LFP UK – Plzeň) operačním programem Vzdělávání pro konkurenceschopnost, a to v rámci projektu CZ.1.07/2.4.00/12.0050 – Standardizace a sdílení platformy mezi lékařskými fakultami v rámci projektu MEFANET.

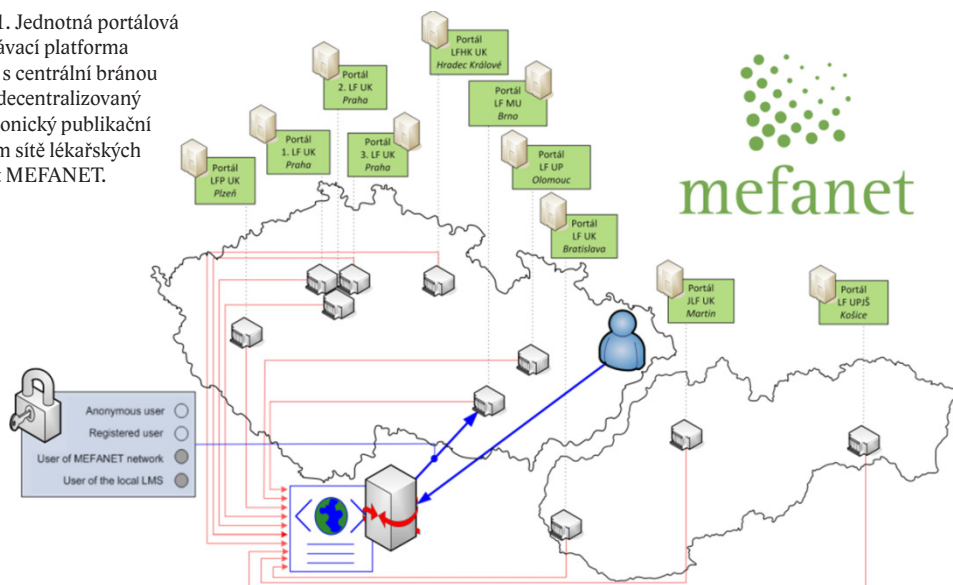
Klíčová slova: MEFANET, edukační webový portál, e-learning, multimediální podpora vzdělávání, elektronické publikování, federace identit

1 Projekt MEFANET

MEFANET je projekt zaměřený na budování a posílení spolupráce lékařských fakult při rozvoji výuky lékařských a zdravotnických oborů moderními informačními a komunikačními technologiemi. Projekt MEFANET (MEDical FACulties NETwork) chce v této oblasti vytvořit síť horizontálně spolupracujících výukových pracovišť. Primární snahou projektu MEFANET je usnadnit spolupráci týmů z různých fakult a umožnit studentům a pedagogům co nejširší dostupnost elektronických výukových materiálů. Věříme, že tak napomůžeme rychlejšímu a efektivnějšímu vývoji v této oblasti. Snahou MEFANET naopak není jakkoli ovlivňovat řízení výuky a výzkumu na jednotlivých fakultách, všechny body naplňující projekt respektují samostatnost zapojených fakult.

Obr. 1. Jednotná portálová vzdělávací platforma spolu s centrální bránou tvoří decentralizovaný elektronický publikační systém sítě lékařských fakult MEFANET.

2 Edukační webový portál jako součást řešení projektu MEFANET

Mezi hlavní cíle, které se týkají společného řešení edukačních webových portálů v projektu MEFANET patří zejména tyto:

- standardizovat edukační webové portály fakult tak, aby byla zajištěna dostupnost zveřejňovaných materiálů mezi jednotlivými fakultami,
- sjednotit edukační webové portály lékařských fakult do společné centrální brány umožňující snadné a celostátně dostupné vyhledávání digitálního vzdělávacího obsahu.

Při koncipování projektu vzdělávací sítě lékařských fakult MEFANET byl jako základ jednotného řešení pro edukační webové portály lékařských fakult přijat portál Lékařské fakulty Masarykovy univerzity (LF MU) <http://portal.med.muni.cz> [ISSN 1801-6103]. Pro doplnění je nutno na tomto místě dodat, že sladění výukových portálů lékařských fakult není jediným tématem v projektu MEFANET. Mezi další důležitá témata a priority, z nichž mnohé se společným řešením edukačních webových portálů úzce souvisejí, patří rozhodně metodické vyřešení právně-etických aspektů vztahu pedagog pacient student, či evaluace e-learningových opor včetně hodnocení autorů ve vztahu k akademicko-vědeckému potenciálu jejich děl. Aktuální seznam témat a priorit projektu MEFANET je možné získat v [1], [2].

2.1 Elektronický publikační systém

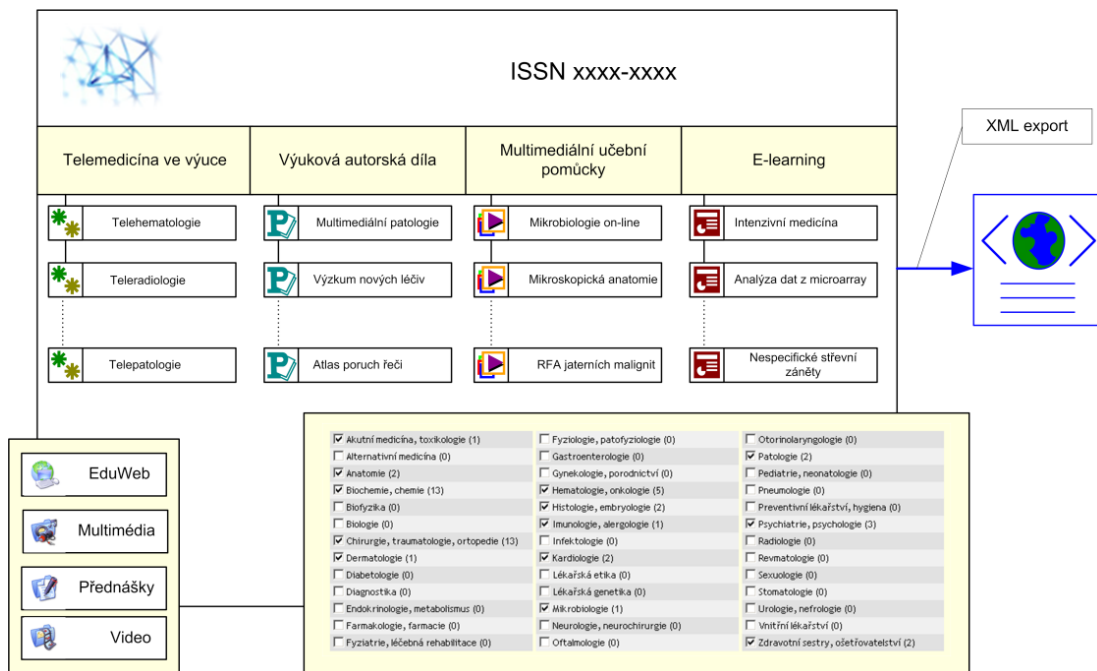
Při jednáních koordinační rady a vybraných pracovních skupin projektu MEFANET bylo na počátku zvažováno nasazení i jiných společných nástrojů pro elektronickou podporu výuky než je edukační webový portál. Jednalo se zejména o myšlenku centrálního systému pro řízení výuky typu LMS.

S ohledem na již proběhnuvší implementace různých LMS od různých dodavatelů těchto systémů do provozu lékařských fakult a dále s ohledem na otevřenost řešení edukačních webových portálů se pro lékařské fakulty jeví jako velmi výhodné provozovat vlastní edukační webový portál paralelně s vlastním LMS. Jako velmi výhodné se dále jeví, aby edukační webový portál, který je na rozdíl od LMS otevřený, tj. přístupný i studentům a pedagogům z jiných lékařských fakult, byl po stránce logických struktur vyřešen na všech zapojených institucích jednotně. Ona výhodnost navíc konvenuje s celkovou strategií projektu MEFANET, která předpokládá zcela dobrovolné úsilí o rovnocennou spolupráci fakult při respektování jejich samostatnosti.

Výsledkem této rozvahy tedy bylo přijetí edukačního webového portálu jako nástroje pro jednotné vyřešení nabízení a sdílení vzdělávacího obsahu v síti lékařských fakult MEFANET. Implementace jednotlivých instancí portálu má probíhat na lékařských fakultách do provozu vedle stávajících lokálních informačních systémů. Edukační webové portály v žádném případě nemají ambici nahrazovat existující systémy LMS a jak bylo uvedeno výše, vhodně a výhodně je doplňují (na LF MU se využívá pro vedení výuky Informační systém MU).

Výhodou navrženého řešení pro studenty je možnost shlédnout nabídku elektronického vzdělávacího obsahu i na jiných lékařských fakultách, což může postupně zvyšovat kvalitu nabízených materiálů a motivovat autory k mezifakultní spolupráci.

Další cennou komponentou navrženého řešení je centrální brána, která má integrovat informace prezentované na portálech všech lékařských fakult na jedno společné výchozí místo, což umožňuje snadné vyhledávání digitálního vzdělávacího obsahu. Obr. 1 a obr. 2 popisují strukturu, funkčnost a komunikační potenciál portálů v síti se společnou

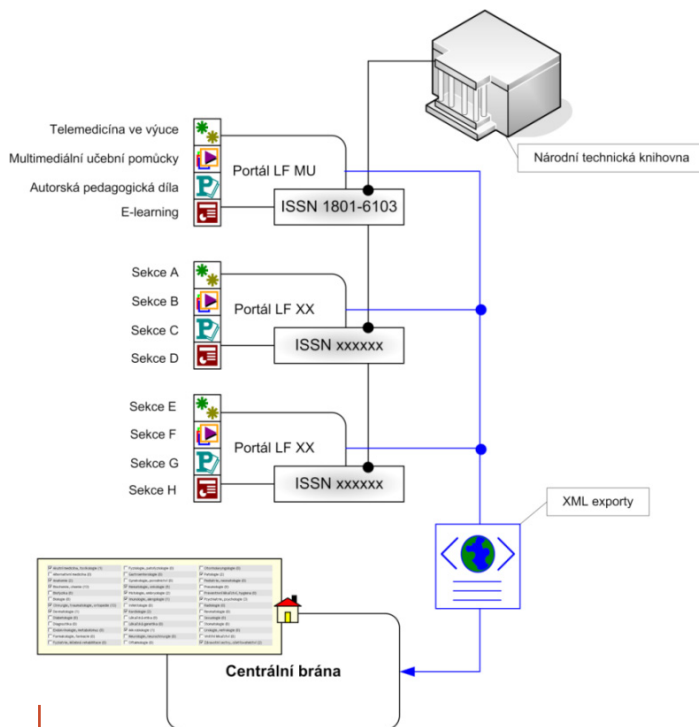
Obr. 2. Návrh struktury webového portálu, jako jednotky v rámci společné vzdělávací sítě s centrální bránou. Dělení je navrženo trojí a je vyznačeno žlutě: podle obsahových sekcí, podle typu vyvíšeného vzdělávacího materiálu a podle lékařských disciplín. Mezi centrální bránou a jednotlivými instancemi portálu existuje komunikační rozhraní založené na výměně souborů ve formátu XML.

centrální bránou. Jednotlivé portály mají přidělena vlastní katalogová čísla ISSN a jejich obsah podléhá vlastním edičním komisím či jiným evaluačním procesům na jednotlivých zapojených institucích.

3 Společné prvky řešení portálů všech lékařských fakult

Přestože vytvoření standardizované technologické platformy pro výměnu dat v rámci projektu MEFANET předpokládá již zmíněnou velkou míru volnosti a otevřenosti, existují logicky také požadavky na konkrétní společné prvky celého řešení a tyto by měly být ze strany správců jednotlivých instancí webových edukačních portálů striktně dodržovány.

Každý edukační webový portál má možnost prezentované materiály dělit podle tří základních struktur, viz obr. 2, kterými jsou: obsahové sekce, typ vzdělávacího materiálu a filtr lékařských disciplín.

Obr. 3. Obsah na centrální bráně je tvořen materiály z jednotlivých portálů lékařských fakult, které postupně vstupují do sítě MEFANET (sít zahrnuje 11 lékařských fakult v ČR a SR). Portály fungují jako platformy pro elektronické publikování a mají být vybaveny vlastními kódy ISSN. Pomocí automatických exportů ve formátu XML probíhá přenos dat do centrální brány, což umožňuje snadné vyhledávání digitálního vzdělávacího obsahu v celé síti MEFANET.

3.1 Filtr lékařských disciplín

Názvy a náplň jednotlivých obsahových sekcí, stejně jako typy vzdělávacích materiálů jsou pro každou instanci portálu libovolně konfigurovatelné. Na druhou stranu povinně jednotícím prvkem všech instancí včetně centrální brány je filtr lékařských disciplín. Na počátku pro něj byly zvažovány varianty jednoúrovňového a víceúrovňového seznamu lékařských oborů. Zvažována byla také možnost převzít již existující kategorizační schéma dle Národní knihovny České republiky, která využívá mezinárodně standardizovanou metodu Konspektu [3]. Zřejmě z důvodu velkého záběru předmětové kategorizace či přílišné obecnosti se však ukázalo, že mapování lékařských disciplín dle Konspektu je pro účely projektu MEFANET nepoužitelné. Obsah filtru lékařských disciplín byl proto zkompileován z různých taxonomií lékařských disciplín tuzemských i zahraničních vydavatelů lékařských publikací a následně mnohokrát editován. Jeho aktuální podobu v květnu 2010 ukazuje tab. 1.

Tab. 1. Seznam lékařských disciplín pro základní třídění vzdělávacího obsahu v síti MEFANET.

Akutní medicína	Anatomie
Anesteziologie a intenzivní medicína	Biofyzika
Biologie	Dermatologie
Diabetologie, dietetika	Endokrinologie, metabolismus
Epidemiologie, preventivní lékařství, hygiena	Farmakologie
Fyziologie	Gastroenterologie, hepatologie
Geriatric	Hematologie
Histologie, embryologie	Chirurgie, traumatologie, ortopedie
Imunologie, alergologie	Infektologie
Kardiologie, angiologie	Laboratorní diagnostika
Lékařská chemie a biochemie	Lékařská etika a právo
Lékařská genetika	Lékařská informatika
Mikrobiologie	Nefrologie
Neurochirurgie	Neurologie
Nukleární medicína	Oftalmologie, optometrie
Onkologie, radioterapie	Ostatní
Otorinolaryngologie	Patologie a soudní lékařství
Pediatric, neonatologie	Pneumologie
Porodnictví a gynekologie	Pracovní lékařství a toxikologie
Psychiatrie, psychologie, sexuologie	Radiologie a zobrazovací metody
Rehabilitace, fyzioterapie, ergoterapie	Revmatologie
Urologie	Veřejné zdravotnictví, sociální lékařství
Všeobecné praktické lékařství	Zdravotní péče, ošetřovatelství
Zubní lékařství	

3.2 Autentizační / autorizační rámec

Autentizace (někdy se používá pojem autentikace nebo autentifikace [4]) je proces vedoucí k ověření identity, zatímco poněkud složitější proces autorizace vede k autorovu souhlasu ke zpřístupnění díla a zahrnuje v sobě mj. autentizaci subjektu a vyhledávání v seznamu oprávněných subjektů, jejich rolí a práv.

Z hlediska minimalizace přístupových bariér je nejvýhodnější takové řešení, ve kterém by uživatelé nebyli nuceni k ověřování jejich identity vůbec. Tato zcela otevřená řešení ve světě existují, viz např. OpenCourseWare od MIT, jsou známá a prestižní, a to zřejmě i proto, že autoři, kteří nechají svá díla prohlížet kohokoli, jsou si jisti kvalitou prezentovaného obsahu.

Pro začlenění co možná nejširšího okruhů autorů ze všech lékařských fakult se naprosto otevřené řešení nejeví jako velmi výhodné. Vedle nejistoty plynoucí z možné kritiky prezentovaného kolegy z „konkurenčních“ pracovišť zde existují významné právně-etické

aspekty vyplývající z poměrně složitého vztahu pedagog-pacient-student. Řešení, ve kterém by všechny zveřejněný materiál byl dostupný všem uživatelům internetu, by odfiltrovalo značnou část potencionálních autorů kvalitního obsahu.

Pro jednotné řešení edukačních webových portálů lékařských fakult v síti MEFANET byly vzhledem k výše uvedeným skutečnostem ve vztahu k zveřejňovaným materiálům určeny tyto uživatelské role:

- neregistrovaný anonymní uživatel,
- registrovaný anonymní uživatel, který při registraci potvrdí souhlas s pravidly nakládání s obsahem portálu,
- uživatel sítě MEFANET, kterým je každý student a pedagog lékařské fakulty zapojené do projektu MEFANET,
- uživatel z lokální univerzity, tj. student a pedagog, který nepřichází nutně jen z lékařské fakulty, ale má zájem o vzdělávací obsah z oblasti medicíny (např. sportovní studie, logopedie, psychologie aj.)
- uživatel z lokální lékařské fakulty, tj. student nebo pedagog jednoho ze studijních oborů akreditovaných na té lékařské fakultě, jejíž vzdělávací obsah je právě předmětem jeho zájmu,
- uživatel, kterému je obsah zpřístupněn jen na základě explicitního autorova souhlasu.

Autorizační pravidla vztahující se na každou část vzdělávacího obsahu vybírá z těchto šesti možností vždy autor sám, neboť on jediný nejlépe zná míru citlivosti prezentovaného obsahu.

Dalším důležitým krokem v této oblasti je sladění portálů po stránce samotné autentizace uživatelů, kde se jeví jako nejvýhodnější využití jejich stávajících uživatelských jmen a hesel z lokálních informačních systémů, které jsou na svých institucích zvyklí používat. Využití těchto údajů umožňuje federace identit, která tvoří rámec pro autentizaci/autorizaci vhodný pro meziinstitucionální sdílení dat. V České republice provozuje federaci identit s označením eduID.cz akademický operátor CESNET, a to pomocí open-source technologie Shibboleth. S využitím tohoto open-source produktu může uživatel nechat ověřit svou identitu za účelem získání dat s omezeným přístupem ve své mateřské instituci (identity provider) pro edukační webový portál (service provider), který je zařazen v dané federaci. Uživatelé v síti MEFANET tak nejsou nuceni zakládat si na každé lékařské fakultě v ČR a SR separátní účet.

3.3 Hodnocení kvality prezentovaného obsahu

Existují dvě cesty, jak lze hodnotit kvalitu příspěvku prezentovaného v rámci portálové platformy MEFANET:

1. Oponentním řízením v případě tzv. elektronických pedagogických publikací za předpokladu splnění základních kritérií daných vědeckou radou nebo jiným příslušným

orgánem fakulty. Dílo, které projde standardní oponenturou, je na portálu vybaveno výraznou ikonou, která může obsahovat např. logo ediční komise. K dispozici jsou v tomto případě také vyčerpávající a aktualizované kontakty na autora a na oponenta či oponenty.

2. Podpisem garanta nebo garantů. Pro každou disciplínu ze seznamu uvedeného v tab. 1 je možno mít definováno garanty, kteří mají možnost se ke každému příspěvku, zveřejněném v jejich disciplíně/oboru, vyjádřit. Vyjadřují se trojím způsobem:

Přijímám – příspěvek je viditelně označen pozitivní ikonou s alternativním textem definujícím osobu garanta.

Nepřijímám – příspěvek je viditelně označen negativní ikonou s alternativním textem definujícím osobu garanta. Takový příspěvek by měl být z daného oboru administrátorem portálu odstraněn.

Neurčitý stav – příspěvek není označen žádnou ikonou. Tato situace vzniká, pokud garant dosud příspěvek nečetl, nebo k němu již vyjádřil připomínky, ovšem ty nejsou natolik závažné, aby musel být daný výukový objekt stažen z portálu.

4 Implementace portálové platformy na jednotlivých fakultách a její další rozvoj

Do května roku 2010 bylo postupně uvolněno šest stabilních verzí portálové platformy a na přelom května/června 2010 je připravováno uvolnění nové verze označené pořadovým kódem 1.7. Při každém uvolnění nové verze jsou zaslány na všechny fakulty zdrojové kódy sloužící jednak pro kompletní novou instalaci a jednak pro upgrade z předchozí verze. Zdrojové kódy jsou doplněny dokumentačními soubory zvláště pro administrátory a zvláště pro redaktory.

Každá jednotlivá instance portálu se chová jako samostatná webová aplikace, je potřeba ji instalovat do vymezeného prostoru na webovém serveru s podporou databáze a je potřeba ji přidělit správce. Toto vše je nutné udělat na lokální úrovni na všech jednotlivých fakultách. Je tedy evidentní, že to nelze provést bez přidělení patřičných lidských a technických kapacit, případně si lze pomoci outsourcingem. Na základě nabytých zkušeností lze říci, že pro provoz portálu jsou potřeba následující kapacity:

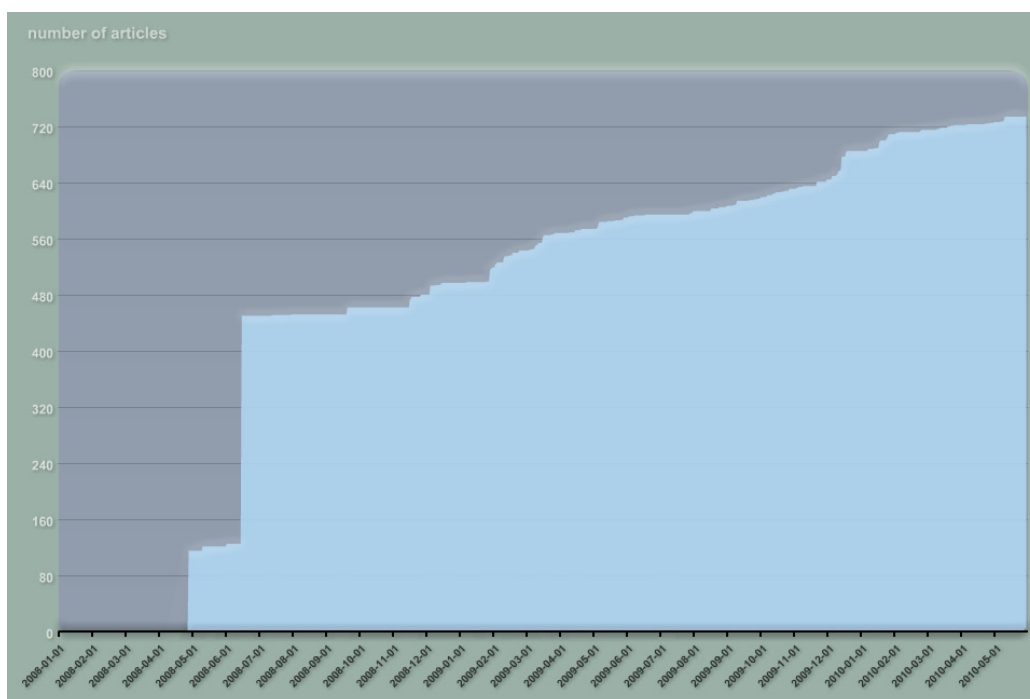
- správce serveru s dobrou znalostí operačního systému Linux (jediná instance je provozována na platformě Windows),
- administrátor rozhraní backoffice, který má na starosti veškerá nastavení webové aplikace a je vybaven znalostmi o problematice MEFANET; je schopen tuto problematiku komunikovat dovnitř fakulty (lékařské disciplíny, evaluace kvality prezentovaného obsahu apod.) a také dokáže formulovat své požadavky na vývojáře portálové platformy, pokud nějaké vyplynou z lokálních specifik na dané fakultě.
- redaktor, který má na starosti konkrétní oblast a její plnění výukovým obsahem; jeho

práce podléhá administrátorovi - typicky může jít např. o člověka zodpovědného za natáčení digitálního videa na fakultě, který samostatně plní portál svými výsledky a administrátor jen kontroluje, zda správně vyplňuje veškerá metadata.

V žádném případě není nutné, aby se portálu na každé fakultě plně věnovali tři lidé. Správce serveru si svou práci odbude za pár hodin, přičemž nejobtížnější je pro něj instalace nástrojů pro federaci identit (Shibboleth), resp. jeho části označované jako service provider. Nasazení redaktorů je obvyklé, až když na dané fakultě akademičtí pracovníci produkují elektronické výukové materiály pro portál opravdu intenzivně.

4.1 Centrální brána sítě MEFANET

Po té, co byly na všech lékařských fakultách ČR a SR zprovozněny samostatné instance portálů se vývojový tým portálové platformy rozhodl oficiálně spustit centrální bránu, která v sobě integruje veškerá metadata o digitálním vzdělávacím obsahu dostupném síti MEFANET. Narůstající počet příspěvků na centrální bráně (<http://portal.mefanet.cz>) dokumentuje obr. 4.

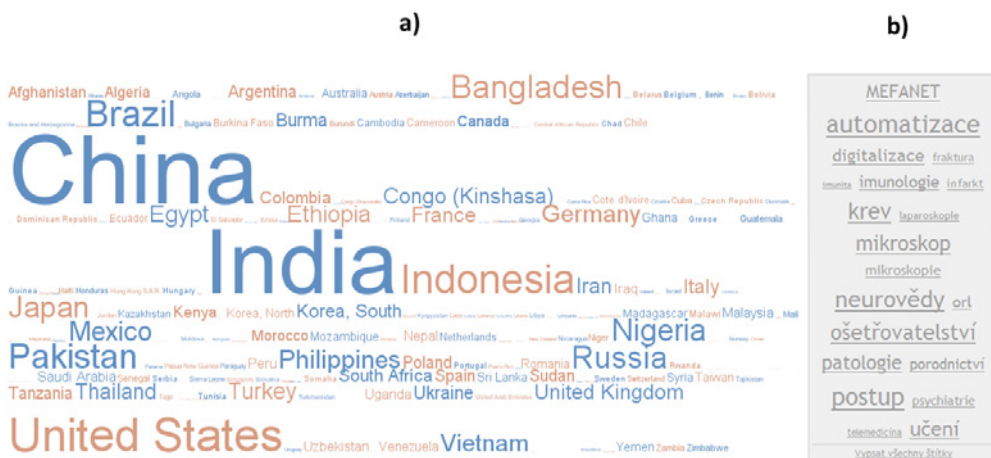
Obr. 4. Počet příspěvků, které vytvářejí elektronický vzdělávací obsah sítě MEFANET, monotónně roste. Časová osa pokrývá období od spuštění centrální brány (<http://portal.mefanet.cz>) 05/2008 do 05/2010.

4.2 Nové prvky a interaktivní funkcionalita

Užití internetu nastupující generací studentů se již jistě nebude omezovat na pouhou konzumaci informací prezentovaných na tomto médiu, ať už budou informace jakkoli hodnotné. Uživatelé od webových aplikací stále častěji očekávají velkou míru interaktivity, podporu vlastní kreativity a meziuživatelské spolupráce. Proto bylo v posledních fázích vývoje platformy implementováno hned několik důležitých interaktivních prvků, jejichž popis následuje.

4.2.1 Štítky neboli tag cloud

Štítky, které jsou známy z prostředí sociálních sítí (FaceBook, MySpace, YouTube aj.), jako „tagy“, přidávají k obsahu samotní uživatelé bez nutnosti jejich předchozí autentizace/autorizace. Každý uživatel tak má možnost spontánně reagovat na příspěvek, který právě přečetl tím, že jej označí svým vlastním štítkem nebo svými vlastními štítky. Za štítek lze považovat slovo nebo sousloví. Přidáním určité množiny slov ke každému příspěvku je možné vytvořit zcela novou strukturu celého portálu. Zajímavé přitom je, že se jedná o strukturu, kterou ovlivňují samotní uživatelé, a která se proto může v čase měnit. Tato uživatelsky definovaná struktura bývá označována jako „tag cloud“, neboť bývá prezentována ve formě spíše neuspořádané množiny slov, u kterých je velikostí písma vyznačeno, kolikrát se slovo v celé množině štítků opakuje, viz příklad tag cloud na centrální bráně – obr. 1. Přidanou hodnotou implementace štítkování v rámci portálové platformy je komfortní možnost administrátorů nepovolit nevhodné štítky a dále ovlivňovat výskyt malých a velkých písmen v poslaných štítcích.

Obr. 5: „Tag cloud“ znázorňující:

a) světovou populaci (http://en.wikipedia.org/wiki/File:World_Population.png),

b) četnost uživatelsky definovaných štítků v síti MEFANET.

4.2.2 Diskuze uživatelů

Každý příspěvek je možno kromě štítkování také opatřit vlastním komentářem. Komentáře mohou posílat anonymní i přihlášení uživatelé. Administrátoři mají opět dispozici moderátorské nástroje, přičemž u komentářů s výskytem argotních výrazů identifikovaných pomocí předdefinovaného slovníku, dochází k automatické cenzuře. Z dosud nabytých zkušeností s touto poměrně novou funkcionalitou lze konstatovat, že se neodhrávají obávané hanlivě vedené střety uživatelů, jak jsme tomu svědky pod příspěvky běžných internetových médií, což svědčí o kultuře uživatelů naší platformy MEFANET. Vyskytlo se několik případů, kdy komentáře představovaly dotazy z řad pacientů domáhajících se dalších informací k tématu, ovšem informací týkajících se jejich zdravotního stavu. Tyto dotazy jsou automaticky odesílány prvním autorům příspěvků a je ponecháno na jejich rozhodnutí, jak s dotazy naloží.

4.2.3 Uživatelské hodnocení - známky

Třetí možností, jakou má uživatel možnost se k příspěvku vyjádřit, je uživatelské hodnocení pomocí známky na stupnici od 1 do 10. Stupnice je znázorněna pomocí pěti hvězdiček, přičemž nejmenší jednotkou na stupnici je půl hvězdičky. Kromě zobrazení celkového hodnocení, je vidět i počet uživatelů, kteří příspěvek hodnotili.

The screenshot shows a web interface for user feedback and comments. At the top, there is a rating section titled "Hodnocení (již hodnotilo: 2):" with a close button (X), five blue stars, and an "Odeslat" button. Below this is a section titled "Komentáře a diskuse". Underneath, there is a text input field for "Vložit nový příspěvek:". The form includes a label "Autor / e-mail: schwarz@iba.muni.cz". There are fields for "Titulek:" and "Text:". The "Text:" field has a rich text editor toolbar with icons for smiley, bold (B), italic (I), underline (U), strikethrough (x₂), superscript (x²), bulleted list, and numbered list. Below the text field are "Odeslat" and "Storno" buttons. At the bottom, there is a "Přidat štítek:" field with an "Odeslat" button.

Obr. 6: Uspořádání interaktivních prvků portálové platformy v zápatí příspěvku.

Z technického hlediska je vhodné poznamenat, že je softwarově znemožněno mnohonásobné odeslání hodnocení jednoho příspěvku ze stejného počítače a stejně je tomu tak i v případě odesílání štítků. Dále je zabezpečeno odesílání dotazů boty a crawlery, což jsou programy, které automaticky prohledávají obsah internetu a na všechno klikají. Diskuze je dále zabezpečena i proti spammerům, často využívajícím tento typ formulářů pro

odeslání odkazů na různé externí webové stránky. Veškerá obsluha nových interaktivních prvků, které jsou znázorněny na obr. 2, je na portálové platformě provedena s využitím progresivní technologie AJAX (Asynchronous JavaScript and XML), a to s výraznou podporou javascriptové knihovny JQuery. Je tak dosaženo rychlé odezvy na uživatelskou akci bez nutnosti obnovování celé stránky v prohlížeči.

4.2.4 Obrazové kasuistiky

Závěry konferencí MEFANET 2007-2009 ukázaly, že většímu zapojení představitelů klinických oborů brání podstatný limitující faktor a tím je časová náročnost tvorby elektronických podkladů pro výuku. Uspořádání klinického materiálu, ať už textového nebo obrazového, pro účely multimediální podpory výuky či samostudia je velmi dlouhý a organizačně náročný proces, který nepřináší okamžité výsledky. Jsou sice známy případy rozsáhlých multimediálních atlasů i jiných typů učebních pomůcek, ale takto rozsáhlá díla se obvykle hůře aktualizují a je obtížně vymahatelné, aby vznikaly v rychlém sledu práce nové, nadto když je a bude vždy pro produktivní autory důležitější publikace v impaktovaném časopise.

Proto je v nové verzi portálové platformy nabídnuta možnost publikace nového typu příspěvku, který je označen jako obrazová kasuistika. Kasuistiky jsou odděleny od běžných multimediálních učebních pomůcek. Tělo každé kasuistiky, tj. každého takového příspěvku má obvyklou kasuistikovou strukturu {Vyšetření, Anamnéza, Diagnóza, Diferenciální diagnóza, Laboratorní výsledky, Histologie, Zobrazovací metody, Terapie, Komentář}, přičemž tuto výchozí strukturu je možné modifikovat k potřebám daného autora či zpracovávané problematiky.

V těchto nových typech příspěvků hrají i nadále podstatnou roli přílohy, kterými jsou zejména 2-D medicínské obrazy, jako jsou makroskopické fotografie, mikroskopické fotografie či snímky z moderních lékařských zobrazovacích modalit. V již existujících implementacích obrazových atlasů [5-6] jsou zavedeny komfortní možnosti prohlížení 2-D medicínských obrazů či jejich výřezů. Implementaci obrazových kasuistik proto v podstatě představuje zobecnění těchto nástrojů pro portálovou platformu a navázání kasuistik na metadatové obálky, které jsou pro portálovou platformu obvyklé.

5 Závěr

V příspěvku jsou popsána podrobně východiska pro jednotné řešení nabídky a sdílení elektronického vzdělávacího obsahu v síti českých a slovenských lékařských fakult MEFANET. Pozornost je věnována zejména těm prvkům řešení, které jsou společné pro všechny portálové instance a jejichž návrh a přijetí v celé síti MEFANET tvoří opěrný bod pro další vývoj jednotné platformy. Byl popsán stav implementace portálové platformy včetně centrální brány MEFANET.

Poslední verze portálové platformy ver. 1.7 uživatelům nabízí novou funkcionalitu sledující trendy spojených s nástupem fenoménu Web 2.0. Podrobně byly popsány vybrané nové prvky, směřující k širší interaktivitě uživatelů a portálové platformy. K udržení aktuálnosti a atraktivity tohoto systému ve své uživatelské komunitě je možno využívat uživatelská hodnocení, komentáře, štítkování včetně „tag cloud“, které jsou známy z velkých sociálních sítí. Okamžité posunutí portálové platformy mezi tzv. sociální sítě se sice nepředpokládá, ale dovybavení určitými prvky, jako jsou uživatelská hodnocení, nálepky neboli tagování apod. bude pro udržení aktuálnosti a atraktivity tohoto systému v komunitě MEFANET užitečné. Byl nastíněn další vývoj portálové platformy, a sice v oblasti publikování obrazových kasuistik. Mnoho práce zůstává v organizační rovině, neboť je neustále potřeba přepracovávat filtr lékařských disciplín a zejména nastavit oponentní řízení na jednotlivých fakultách tak, aby mělo prezentované hodnocení všude obdobnou váhu.

Literatura

- [1] Projekt MEFANET: Medical Faculties Educational NETwork [online]. [2007] [cit. 2008-09-12]. Dostupné na WWW: <http://www.mefanet.cz>
- [2] Dušek, L. a kol.: MEFANET: projekt meziuniverzitní spolupráce při vytváření vzdělávací sítě lékařských fakult v České republice a na Slovensku. In MEFANET report 01. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4539-2, s. 13–16.
- [3] Předmětová kategorizace informačních zdrojů pro potřeby Konspektu [online] [2006] [cit. 2008-10-30]. Dostupné na WWW: http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=fond_material_kon2.htm
- [4] Hříchy pro šileneho korektora - autentizace, autentikace nebo autentifikace? Interval.cz [online][2004][cit. 2008-11-12]. Dostupné na WWW: <http://interval.cz/clanky/hrichy-pro-sileneho-korektora-autentizace-autentikace-nebo-autentifikace/>
- [5] Schwarz, D., Penka, M., Dušek, L., Brabec, P.: TELEHEMATOLOGY - ICT Solution of a Shared Digital Image Repository. In Proceedings of the First International Conference on Health Informatics HEALTHINF 2008. Funchal, Madeira - Portugal : INSTICC Press, 2008. ISBN 978-989-8111-19-7, s. 168–171. 28.1.2008, Madeira-Portugal.
- [6] Feberová, J.: CASEMED – virtuální knihovna informačních zdrojů. ISSN 1801-724X.

JAK NA ELEKTRONICKÉ PEDAGOGICKÉ PUBLIKACE

DANIEL SCHWARZ, MARTIN KOMENDA

Institut biostatistiky a analýz, Masarykova univerzita

komenda@iba.muni.cz

Abstrakt. Elektronické verze vědeckých publikací i pedagogických děl (autorských děl) mohou být hodnoceny na LF MU stejným způsobem jako odpovídající práce v tištěné podobě. V případě pedagogických elektronických publikací je edukační webový portál LF MU nejlepším místem, kde taková díla umístit nebo o nich dát vědět akademické veřejnosti.

Klíčová slova: Ediční komise, pedagogické dílo, elektronická publikace, e-learning

Typy publikovaných děl

Podle rozsahu a obsahu zveřejněného elektronického díla na edukačním webovém portálu LF MU je toto dílo považováno buď za pedagogické autorské dílo, multimediální učební pomůcku, anebo spadá do elearningové sekce. Technický postup při zveřejňování elektronických děl na portálu je velmi podobný pro všechny tři uvedené kategorie. Pedagogické autorské dílo však může navíc projít procedurou uznání Ediční komisí Lékařské fakulty MU a v případě úspěchu pak může být vykázáno v rámci autorovy pedagogické činnosti fakultě.

✓ EDIČNÍ KOMISE
LÉKAŘSKÉ FAKULTY MU

✓ EDIČNÍ KOMISE LF MU

Loga označující díla uznaná Ediční komisí LF MU. Logem vpravo je označena anotace uznaného díla a větším logem vlevo je označeno dílo samotné.

Pedagogické autorské dílo

Jako samostatné pedagogické dílo je možné uznat ucelený výukový materiál vztahující se minimálně k jednomu předmětu studovanému na LF MU, a to v podobě, která odpovídá tiskem vydaným skriptům nebo větší kapitole v knize. Dílo musí mít strukturu s jasně

vymezenými kapitolami, obrazová a jiná dokumentace musí být zabudovaná do textové části a opatřena průvodními komentáři autora.

Nezbytností je uvedení citace aktuální literatury, ze které byly čerpány informace. Podobně jako u tiskem publikovaných děl, je především odpovědností autora, aby dbal na ochranu autorských práv dalších subjektů. Všechny využití materiály musí být řádně citovány. U převzatých fotografií nebo videí z internetu musí dbát autor na pokyny k nakládání s obsahem stránek, ze kterých je materiál převzat. Autoři musí dbát na ochranu práv pacientů, a je proto nepřípustné jakékoli zveřejnění jejich osobních dat. V případech, kdy materiál zobrazuje postavu pacienta, je nutné zabezpečit všemi prostředky nemožnost identifikace osoby.

Dílo by mělo disponovat výhodami, které poskytuje elektronické publikování. Jednotlivé části díla nebo základní termíny musí být propojeny a maximálně se na sebe navzájem odkazovat. Využití se dá plně barevných obrázků, fotografií, animací, videozáznamu či hypertextových odkazů - tj. to, co nelze zakomponovat do tištěných publikací. Pro představu se může jednat o:

- PDF dokument – př.: Základy neurověd pro zubní lékařství I
- Hypertextová učebnice – př.: Multimediální atlas pro výuku stomatologické chirurgie
- Wiki učebnice – př.: Zobrazovací metody v psychiatrii

Zveřejnění díla na edukačním webovém portálu Lékařské fakulty MU

Pro publikování na edukačním webovém portálu LF MU v sekci Pedagogická díla je nutno dodat tzv. metadata, která se používají pro správnou kategorizaci díla. Jedná se o následující souhrnné informace o publikovaném díle:

- název díla,
- seznam autorů,
- anotační text,
- klíčová slova,
- kontakt na oponenty,
- definice skupiny uživatelů, kterým bude dílo zpřístupněno,
- seznam předmětů s kódy v IS MU, se kterými je dílo asociováno,
- dílo samotné.

Pravidla pro hodnocení elektronických pedagogických děl na LF MU

Pravidla byla schválena Vědeckou radou LF MU dne 20. 10. 2005. Elektronické verze vědeckých publikací a pedagogických děl (učebních textů) jsou na LF hodnoceny stejným způsobem jako odpovídající práce vydané v tištěné podobě. Pro uznání díla jako součásti autorovy pedagogické činnosti na LF MU musí elektronická pedagogická publikace splňovat následující náležitosti:

Elektronický průvodce

Kompletní anotaci lze vytvořit přímo na stránkách výukového portálu, a to pomocí elektronického průvodce, který je k dispozici zaregistrovaným uživatelům.

V prvním kroku nejprve autor zadá název díla, krátkou anotaci, spolupracující autory, participující pracoviště a průvodní text. Poté jej průvodce vyzve k zařazení a kategorizaci příspěvku. Závěrečnou fází před finálním odesláním je vložení samotného díla, doplnění příloh, odkazů a klíčových slov.

Elektronický průvodce je dostupný z úvodní stránky portálu v sekci Poslat článek a umožňuje velmi snadno a rychle zadat všechna potřebná metadata včetně samotného výukového díla pro publikaci na edukačním portálu.

E-mailem či poštou

Autor může rovněž vyplnit vzorovou anotaci a zaslat ji na emailovou adresu portal@med.muni.cz spolu se samotným dílem. Pokud není možné zaslat publikované dílo (obrazový atlas, elektronická skripta, program apod.) jako přílohu elektronicky, alternativně lze dílo zaslat poštou na optickém nosiči (CD nebo DVD) na adresu: Ing. Daniel Schwarz, Ph.D.
Institut biostatistiky a analýz, Masarykova univerzita
Kamenice 126/3
625 00 Brno

- Dílo musí být zveřejněno na oficiálním webovém portálu LF MU: <http://portal.med.muni.cz> [ISSN 1801-6103].
- Před zveřejněním na webovém portálu LF MU musí proběhnout standardní schvalovací procedura přes Ediční komisi LF MU, která vybere vhodné posuzovatele.
- V záhlaví zveřejněné e-verze pedagogického díla musí být uvedena jména autorů díla, jejich pracoviště, jejich telefonní čísla a e-mailové adresy.
- V záhlaví zveřejněné e-verze pedagogického díla musí být uvedena jména posuzovatelů, jejich pracoviště, jejich telefonní čísla a e-mailové adresy.
- Uznání e-verze pedagogického díla více autorů se řídí stejnými pravidly jako u děl vydaných v tištěné podobě.
- Mimo LF MU musí být e-verze pedagogického díla zveřejněna na webovém portálu akreditované lékařské fakulty.

Oponentní řízení

Před oficiálním uznáním elektronické verze pedagogického díla musí proběhnout jeho oponentní řízení. Autor má možnost navrhnout Ediční komisi¹ dva oponenty, přičemž alespoň jeden musí být mimo LF MU a alespoň jeden musí mít akademickou hodnost docenta. V ojedinělých případech může Ediční komise rozhodnout o změně počtu požadovaných recenzentů. Pro oponenturu je potřeba dodat k hlavnímu autorovi díla i k recenzentům plná jména s tituly, pracoviště, korespondenční adresu, telefon, fax - všechny informace musí být aktuální. Na základě kladných posudků a po provedení eventuálních oprav podle požadavků oponentů je pedagogické dílo oficiálně uznáno, což se na webovém portálu projevuje následujícím způsobem: zveřejněná pedagogická díla, která jsou oficiálně uznaná LF MU, mají v záhlaví logo LF MU a dále jména posuzovatelů, jejich pracoviště, telefonní a faxová čísla a e-mailové adresy. Takto jsou díla oficiálně uznaná LF MU viditelně odlišena od těch, u nichž oponentní řízení neproběhlo.

1

- Předsedkyně Ediční komise LF MU: prof. MUDr. Anna Vašků, CSc.
- Za komunikaci s autory a oponenty elektronických děl je zodpovědný člen ediční komise Ing. Daniel Schwarz, Ph.D.
- V období let 2010-2012 je možné hradit recenzní řízení formou dohod o provedení práce z projektu OPVpK: Standardizace a sdílení vzdělávací platformy mezi lékařskými fakultami v rámci projektu MEFANET, řešitelské pracoviště IBA LF MU, hl. řešitel Ing. Daniel Schwarz, Ph.D.

E-LEARNINGOVÉ NOVINKY Z OBLASTI INFORMAČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V KNIHOVNĚ UNIVERZITNÍHO KAMPUSU MU

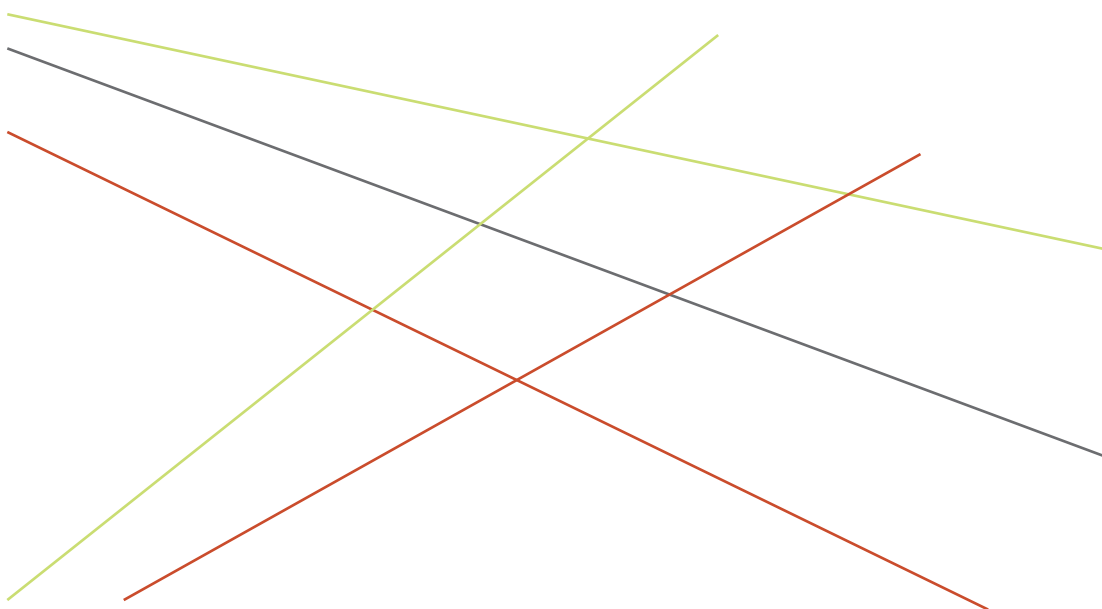
JIŘÍ KRATOCHVÍL

Knihovna univerzitního kampusu

kratec@ukb.muni.cz

Abstrakt. Od podzimu 2008 Knihovna univerzitního kampusu MU vyučuje kurz Informační výchova formou e-learningového kurzu. V souvislosti s tímto kurzem vznikla řada elektronických výukových materiálů, které knihovna zprostředkovává nejen svým studentům, ale i ostatním osobám z Masarykovy univerzity i široké veřejnosti. V těchto výukových materiálech jsou reflektovány didaktické postupy, které motivují studenta k osvojení praktických dovedností při vyhledávání informací v online databázích a jejich zpracování do kvalifikační práce. Vzhledem k nezbytné aktualizaci některých materiálů se knihovna rozhodla tyto úpravy dělat vlastními silami, přičemž vytvořila i řadu nových materiálů. Jedním z nejdůležitějších připravovaných materiálů v roce 2010 je elektronická publikace Metodika tvorby bibliografických citací, která informuje o způsobu citování podle nejčastěji užívaných citačních stylů.

Klíčová slova: informační gramotnost, e-learning, výukové materiály

Úvod

Knihovna univerzitního kampusu MU (KUK) se od zahájení své činnosti v březnu 2007 aktivně podílí na informačním vzdělávání studentů i zaměstnanců Lékařské fakulty MU (LF). Od podzimu 2008 se KUK v těchto svých aktivitách cílených na studenty LF soustředila na e-learningový způsob výuky, v rámci něhož vznikla řada elektronických výukových materiálů. S jejich pomocí si mohou zájemci osvojit zejména praktické dovednosti při vyhledávání informací s cílem využít je při tvorbě odborného textu, zejména pak kvalifikační práce. Kladení důrazu na e-learningovou podporu svých uživatelů souvisí se službami, které KUK poskytuje LF, jejíž převážná část zaměstnanců a doktorandů působí profesně i ve fakultních nemocnicích nacházejících se v různých částech Brna i mimo něj. Vzhledem k časové náročnosti lékařské profese je pro řadu lékařů problematické osobně se zúčastnit vzdělávacích aktivit pořádaných v knihovně a preferují distanční formu vzdělávání. Z těchto důvodů KUK zpřístupnila vzniklé materiály nejen v předmětech LF vyučovaných KUK², ale i na webu knihovny³, či je soustředila do elektronické publikace Průvodce elektronickými databázemi LF a PřF⁴, která je zpřístupněna jak na Elportálu MU, tak i prostřednictvím sítě Mefanet.

Protože obsahem těchto učebních pomůcek jsou zejména návody k užívání elektronických informačních zdrojů (EIZ), které jsou dynamicky rozvíjejícími se nástroji, jež jsou často aktualizovány, je nezbytné, aby KUK své výukové materiály průběžně revidovala. Protože však jde mnohdy o drobné korektury, rozhodli jsme se jimi více nezatěžovat Servisní středisko MU, které původně podle našich podkladů vytvořilo všechny předešlé výukové materiály, a provádět je nadále sami. Chtěli jsme tak uvolnit prostor dalším zájemcům z řad vyučujících MU o služby Servisního střediska, s nímž však naše spolupráce neskončila, pouze pro nás vytváří už jen pomůcky vyžadující sofistikovanější znalost multimediálního softwaru (např. Flash).

Nové a připravované tutoriály

V souvislosti se zmíněnými aktualizacemi EIZ je hlavní část nově vzniklých materiálů tvořena animovanými průvodci online databázemi a dalšími elektronickými zdroji. Protože od jara 2010 zajišťuje KUK i výuku informačně-vzdělávacího předmětu pro zahraniční studenty LF, automaticky vytváříme i anglickou verzi pomůcek týkajících se biomedicínských zdrojů informací. V níže uvedené tabulce uvádíme přehled výukových tutoriálů, které KUK vytvořila v posledních dvanácti měsících.

-
- 2 DSVIz01 Získávání vědeckých informací – bloková výuka doktorandů LF, 5 kreditů
VSIL021 Informační výchova – e-learningový kurz česky mluvících studentů LF, 2 kredity,
VSIL021 Information literacy – e-learningový kurz zahraničních studentů LF, 1 kredit
 - 3 <http://www.ukb.muni.cz/kuk>
 - 4 <http://is.muni.cz/elportal/?id=818403>

Název tutoriálu	Popis	Datum vzniku	Jazyková verze
BioOne	vyhledávání v databázi BioOne	2009	eng
Citovanost časopisů ve Scopusu	popis provádění citačních analýz odborných časopisů	2009	cze, eng
H-index ve Scopusu	návod, jak zjistit h-index autora vědeckého textu	2009	cze, eng
Nastavení přístupu proxy na MU	návod nastavení počítače k EIZ z domova/pracoviště	2009	cze, eng
Nastavení přístupu VPN na MU	návod nastavení počítače k EIZ z domova/pracoviště	2009	cze, eng
Rešerše objednaní	návod, jak objednat rešeršní službu v KUK	2009	eng
Vyhledávání ve Scopusu	vyhledávání v databázi Scopus	2009	cze, eng
Zentiva	popis možností portálu Zentiva	2009	eng
Elektronické informační zdroje	základní informace o užívání EIZ	2010	cze, eng
Karger Online Journals	popis portálu časopisů nakladatelství Karger	2010	cze, eng
Meziknihovní výpůjční služba	návod, jak zažádat o kopii článku/knihy prostřednictvím meziknihovní výpůjční služby	2010	eng
Pathology images	popis portálu s publikacemi z oblasti patologie	2010	cze, eng
Rešerše - modelový příklad	modelový příklad vyhledávání odborných informací	2010	cze, eng
Rešerše - teorie	základní pravidla efektivního vyhledávání sekundárních zdrojů k určitému tématu	2010	cze, eng
Souborné katalogy	přehled základních českých i zahraničních katalogů knihoven	2010	eng
Souborný katalog MU	vyhledávání v katalogu MU s popisem jeho služeb	2010	eng
Thieme Electronic-Book Library	popis portálu knižních publikací nakladatelství Thieme	2010	cze, eng

Z tabulky je zřejmá výrazná převaha materiálů popisujících funkce jednotlivých EIZ. Upozorníme však na dva teoretické materiály, které prošly výraznou revizí, a to tutoriály Elektronické informační zdroje a Rešerše – teorie, kdy prvně jmenovaný představuje zcela aktuální novinky Portálu EIZ MU – metavyhledávač Metalib a Portál elektronických časopisů MU. Zatímco Metalib umožňuje efektivní vyhledávání ve více EIZ dostupných na MU najednou⁵, Portál elektronických časopisů MU nabízí možnost rychlého zjištění přístupu k požadovanému časopisu v elektronické podobě. Vzhledem k finanční situaci komplikující nákup časopiseckého titulu v multiplikátech, je portál výborným nástrojem pro ověření, není-li časopis předplacený v tištěné podobě zpřístupněn i elektronicky, aby pokryl zájem všech potenciálních čtenářů. V případě tutoriálu o rešerších naopak podá-

váme výklad co neefektivnějšího postupu při vyhledávání v EIZ, kterým lze co co nejrychleji vyhledat relevantní informace potřebné pro výzkum.

Oba tutoriály zároveň představují dva typy výukových materiálů – praktické a teoretické. Po dvouletých zkušenostech můžeme říci, že příprava prakticky tutoriálů zaměřených především na EIZ není tak časově náročná, neboť spočívá v nasnímání jednotlivých zobrazení databáze a přidání textových informací. Teoretické materiály naopak vyžadují promyšlení takových didaktických postupů (zmiňované při jiné příležitosti⁶), aby výsledný výukový modul nebyl pouhým sumářem textových informací, ale aby nabízel i prvky aktivizující pozornost studujícího. K tomu slouží včlenění různých interaktivních prvků jako jsou drobná cvičení ověřující probranou látku, nebo graficky atraktivnější ztvárnění vyučované problematiky (viz obr. 1).

TVORBA REŠEŘŠÍHO DOTAZU BOOLEOVSKÝ OPERÁTOR AND

AND - operátor počet výsledků **zužuje**

Hledáme dokumenty, které se zabývají anatomí hlavy a jejichž autorem je Sobotta.

příklad: **anatomie AND Sobotta AND hlava**

Obr. 1. Názorné vysvětlení jedné z metod vyhledávání.

Vhodnost kombinování učebních metod (vysvětlování, práce s textem, instruktáž, vytváření dovedností) dokládají jak kladné recenzní posudky Průvodce elektronickými databázemi LF a PřF od akademických pracovníků PřF a LF MU, tak i reakce studentů LF na všechny výukové materiály, z nichž některé uvádíme (bez jazykové korektury v původním znění)⁷:

- 5 Podle informací vývojářů Metalibu z 3. května 2010 je nyní Metalib propojen s více než 80-90 % zdrojů dostupných na MU.
- 6 KRATOCHVÍL, Jiří. E-learningové kurzy a podpora informačního vzdělávání na Lékařské fakultě MU. In Konference MEFANET 2009 sborník přednášek [online]. Brno MSD, 2009 [cit. 2010-02-19]. 11 s. Dostupné na Internetu <http://www.mefanet.cz/res/file/mefanet2009/prispevky/kratochvil_full.pdf>. ISBN 978-80-7392-118-7.
- 7 Plné znění recenzních posudků a hodnocení výukových kurzů je pro uživatele z MU přístupné na adrese https://is.muni.cz/auth/do/1499/normy/orgrady/SUKB/KUK/12649660/2009-Infomacni_vzdelavani.pdf.

Naprosto bezchybné a user free návody jak se dostat k vědeckým informacím, vynikající přístup a vysvětlení jak postupovat při samotném vyhledávání.

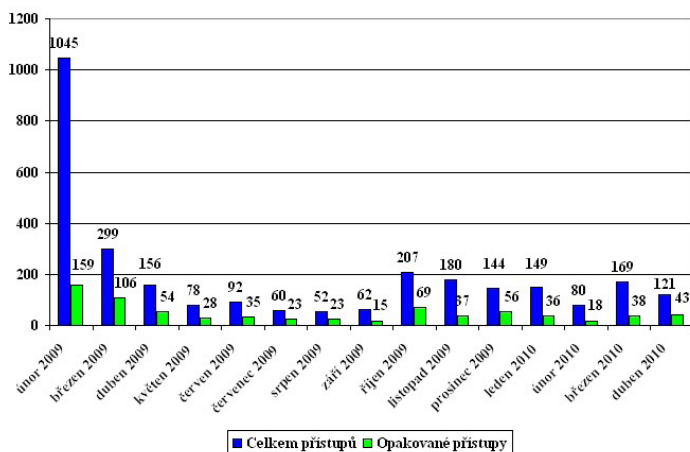
Interaktivne tutoriály su originalne, zaujmu a hlavne prinutia sa zapojit, cim este viac priputaju k obsahu.

Na tomto predmētu oceňuji jeho e-learningovou propracovanost do detailů, píli, se kterou vyučující celý tento program vytvořili a přátelský přístup ke studentům.

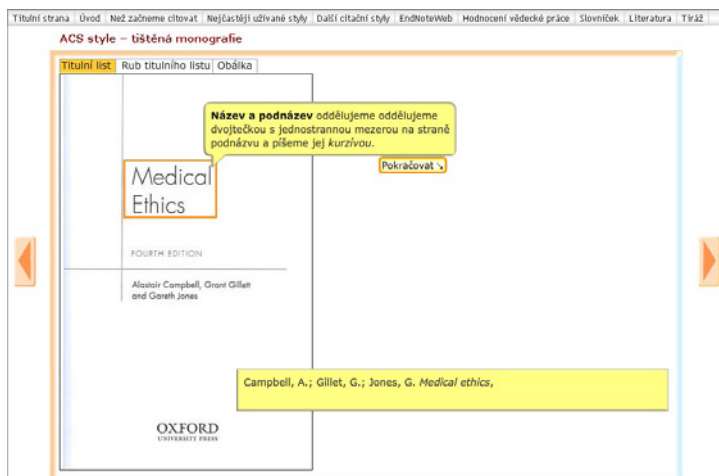
Rovněž považujeme za důležité zmínit, že publikace o databázích se od svého vydání v únoru 2009 těší stálému zájmu z řad uživatelů (viz Obr. 2).

Kladné hodnocení naší práce nás pochopitelně motivuje k přípravě i dalších vzdělávacích pomůcek. Z nich upozorněme především na připravované tutoriály o nových systémech SNIP (Source Normalized Impact per Paper) a SJR (SCImago Journal Rank), které jsou od ledna 2010 zprovozněny v databázi Scopus a jež tvoří alternativu k měření impact factoru.

Nejdůležitější z připravovaných projektů je však publikace Metodika tvorby bibliografických citací, jejíž vydání je plánováno v polovině roku 2010 (viz Obr. 3). Půjde o první česky psaný titul shrnující interaktivní formou základní pravidla citování podle nejčastěji užívaných citačních stylů (ACS, AIP, APA, ASA, CBE/CSE, Harvard, Chicago, IEEE, ISO 690, JAMA/AMA, MLA, NLM, Turabian a Vancouver style) a s tím související témata jako jsou základní pravidla publikační a citační etiky, práce s referenčním manažerem EndNoteWeb či užívání scientometrických nástrojů (impact factor, h-index, SNIP, SJR).

Obr. 2. Přehled přístupů k publikaci Průvodce elektronickými databázemi LF a PřF

Obr. 3. Ukázka z připravované publikace *Metodika tvorby bibliografických citací*.

V oblasti informačního vzdělávání jde o nejnáročnější projekt, který KUK připravuje (ve spolupráci s Mgr. Anthovou z Ústřední knihovny PřF MU), neboť zahrnuje náročnější fáze, než jako tomu bylo u jiných tutoriálů:

- Průzkum nejčastěji užívaných citačních stylů vyučujícími a studenty MU.
- Zajištění příslušných citačních norem a jejich prostudování.
- Příprava podkladů pro Servisní středisko MU, které podle nich vytvoří interaktivní materiály.
- Tvorba materiálů Servisním střediskem.
- Kontrola správnosti informací.
- Vydání publikace na Elportálu MU.

Zahájení práce na této publikaci lze oficiálně datovat k 5. únoru 2009, kdy byla vyhodnocena anketa, kterou jsme zjistili nejčastěji užívané citační normy akademickými pracovníky a studenty MU. Protože ale vyjma citačních stylů byla většina ostatních tutoriálů vytvořena pro potřebu výuky již dříve, výše zmíněné fáze se týkaly především zajištění příslušných citačních norem, jejich prostudování, vypracování podkladů a jejich okamžité předání Servisnímu středisku, které podle nich vytváří jednotlivé tutoriály.

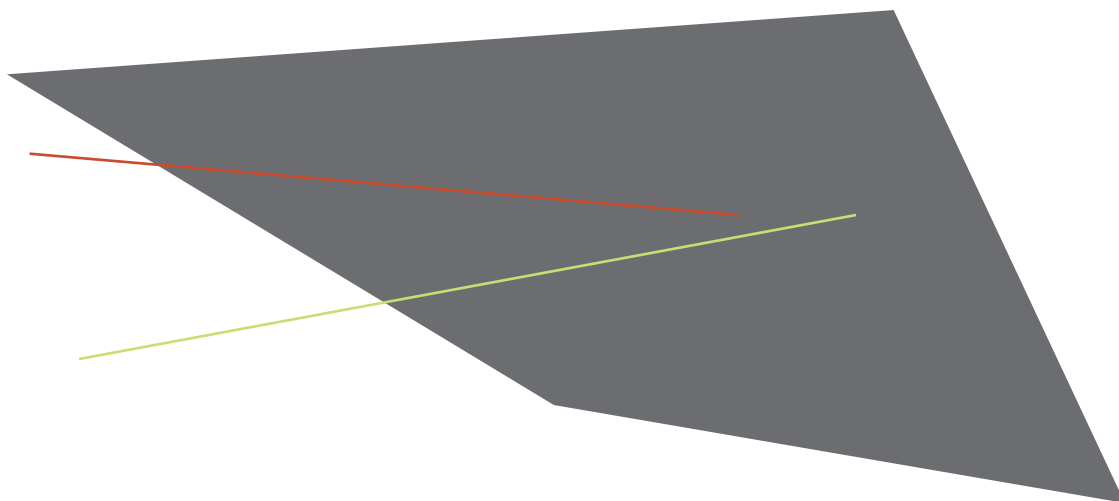
Došlo tak k logickému vzájemnému prolínání se druhé až čtvrté fáze směřující – jak se nyní ukazuje – z edičního hlediska k nejnáročnější fázi, kterou je kontrola všech vytvořených tutoriálů. Ta byla zahájena po předání posledních podkladů na přelomu ledna a února 2010 a spočívá ve vzájemné kontrole všech materiálů všemi autory. Všichni autoři tedy museli prostudovat všechny citační normy, aby mohli odhalit nedostatky typu chybné interpunkce v ukázkách bibliografických citací, vynechání důležitých informací nebo nechtěné narušení technologického řešení animace při opravách. I editorská činnost je tak tvořena opět svépomocí knihovny a její dokončení je plánováno na přelom května a června, na jehož konci by publikace měla být zkompletována.

Posléze přistoupíme k vlastnímu vydání publikace, a to opět prostřednictvím Elportálu, jako tomu bylo v případě elektronické knihy o databázích. Tamější Ediční rada v čele s prorektorkou pro informační technologie rozhodne o přiznání statusu elektronické publikace s řádným mezinárodním standardním číslem. Součástí naší žádosti o uznání díla jako publikace bude i požadavek na zahájení recenzního řízení. Publikování na Elportálu volíme nejen proto, že jde o centralizované úložiště elektronických výukových publikací MU, ale že nabízí legální způsob zpřístupnění zaměstnaneckého díla i široké veřejnosti mimo univerzitu k užívání v souladu s autorským zákonem.

Závěr

Vydáním publikace Metodika tvorby bibliografických citací bude završeno období přípravy nejdůležitějších výukových pomůcek pro informačně-vzdělávací aktivity KUK. Tím však nebude publikační činnost KUK ukončena, neboť nadále budou probíhat operativní aktualizace těch tutoriálů, které výrazně zastaraly. Mezi ně patří první vydání publikace o databázích, jejíž zrevidování je plánováno na druhou polovinu roku 2010. Tentokrát je však očekáván jednoduchý proces, neboť dílčí části publikace byly průběžně aktualizovány a nyní bude potřeba je jen uložit do jednoho virtuálního prostředí.

Jiná otázka vyvstává v souvislosti s anglickými verzemi tutoriálů, u nichž zvážíme jejich soustředění do elektronické publikace, jejímž prostřednictvím budou výukové materiály přístupné nejen zahraničním studentům LF MU, ale i anglicky hovořící veřejnosti nejen v Česku. Myslíme si, že naši práci je potřeba maximálně zúročit.

AUTORSKÝ ZÁKON V E-LEARNINGU ANEB „PUBLIKUJI, A TEDY BUDU OKRADEN(A)“

MARTIN KOMENDA, DANIEL SCHWARZ, LADISLAV DUŠEK

Institut biostatistiky a analýz, Masarykova univerzita

komenda@iba.muni.cz

Abstrakt. Pro dnešní studenty se stává používání internetu jako zdroje informací zcela klíčové. V současnosti je téměř samozřejmostí, že vyučované předměty na univerzitách mají k dispozici studijní opory ve formě prezentací, elektronických skript, tematických webů, obrázků či videozáznamů. Z pohledu vyučujících jako autorů těchto výukových materiálů to znamená nutnost důkladně se seznámit s prostředím internetu především z pohledu právních předpisů, které zde platí. Obecně panuje mylný názor, že cokoli vystaveného na webu je volně stažitelné a dále šířitelné. Málokdo si uvědomuje, že se musí respektovat určitá pravidla, mezi která patří mimo jiné i autorský zákon.

Klíčová slova: autorský zákon, duševní vlastnictví, internetové zdroje

Úvod

Autoři elektronických studijních opor si však nekladou jen otázky týkající se prohřešků vůči autorskému zákonu, ale často se sami obávají o samotný osud svého duševního vlastnictví. Logicky se tedy často ptají, zda ve webově orientovaném prostředí MEFANETu, které je vyvíjeno za účelem sdílení autorských děl, nemůže docházet k jejich vykrádání. Odpověď je jednoduchá: k takovému vykrádání dojít může, stejně jako může dojít k vykradení autora automobilu před supermarketem, ať ho zabezpečí jakkoliv chytře. To však není důvod pro to, aby autor své auto zamknul do garáže a lopotil se s plnými nákupními taškami pěšky. Stejně tak vykrádání duševních děl není pádným důvodem k tomu, aby tato díla nebyla publikována. Nechť zloděje a plagiátory postihne trest a majitelé jakéhokoli duševního vlastnictví nechť dále publikují. Otázky spojené s autorským zákonem jsou stále aktuálnější a diskutovanější problémem, a to nejen na poli tvorby a následné prezentace studijních materiálů na internetu. Rozhodli jsme se proto v tomto článku sumarizovat informace o autorských právech v e-learningu z několika zajímavých zdrojů. Někdo by mohl namítnout, že jsme tyto informace „ukradli“... abychom tedy šli příkladem, řádně zde citujeme původní, zde využitý zdroj:

- Masarykova univerzita: Autorský zákon – použití děl jiných autorů ve výuce, [online] http://is.muni.cz/elportal/a_zakon/index.pl

- Masarykova univerzita: Seminář o autorském právu – JUDr. R. Polčák, Ph.D., [online] <http://is.muni.cz/do/1499/el/seminare/index.html>
- Univerzita Karlova v Praze: Autorské právo v e-learningu – JUDr. Holcová – seminář 1.LF UK
- Brechlerová D.: Autorská a další práva a internet, In Sborník MEFANET 2008
- Winkler J., Váňová T.: Neštovice, mor, svrab a plagiáty, In Sborník SCO 2009, s.220–226.
- Oficiální web Creative Commons ČR [online] <http://www.creativecommons.cz/>

S využitím těchto materiálů jsme připravili následující souhrnný materiál, který Vám snad bude ku prospěchu.

Autorský zákon

Autorské právo je novým oborem, který ve své moderní podobě existuje přibližně padesát let. Smysl tohoto zákona spočívá v ochraně myšlenky, která je nějakým způsobem objektivně vyjádřena. Klíčovým pojmem je autorské dílo, které však právní úpravy popisují velmi široce. Obecně dílo definujeme jako objektivně vnímatelný jedinečný výsledek tvůrčí činnosti. Sem tedy řadíme například dílo literární, audiovizuální, vědecké a další. Problematicky se může jevit fakt, že autorské právo spadá do kategorie duševního vlastnictví (nehmotný majetek, který je výsledkem procesu myšlení). Z hlediska lidského chápání zcela odlišně vnímáme krádež zboží v obchodě v porovnání s neoprávněným kopírováním filmového DVD, avšak z právního hlediska zde takové rozdíly nejsou. V obou případech se jedná o porušení vlastnického práva, tedy o nelegální činnost.

Autorský zákon a internet

Každodenní práci bez používání internetu si umíme jen stěží představit. Právě proto je nutné mít na paměti, že autorský zákon platí i zde. Například při tvorbě vlastních webů není dovoleno zkopírovat zdrojový kód a vytvořit tak vzhledově stejné stránky jen s pozměněným obsahem. Samotný obsah webových stránek nelze libovolně ukládat a dále šířit bez řádných citací, na něž se při tvorbě různých elektronických materiálů často zapomíná. Autoři zejména odborných článků jsou na opomíjení citací svých děl velice citliví a i z toho důvodu autorský zákon stanoví pravidla pro používání citací převzatých děl. Je zcela na místě otázka, v jakém formátu citace uvádět. Zákon žádnou specifickou formu citace nestanovuje. Předepisuje uvedení názvu díla, pramene a autora, jsou li tyto údaje k dispozici. Doporučuje se proto tyto údaje uvádět způsobem obvyklým v daném oboru, pokud neexistuje žádná zvyklost, stačí tyto údaje uvést na viditelném místě. V případě, že se autor rozhodne užít cizího díla v rámci citace, není povinen hradit žádné poplatky. Pro obohacení a zatraktivnění webu se často používají fotografie, obrázky nebo video-

záznam. Jejich autoři pro ochranu svého duševního vlastnictví používají techniku digitálního vodoznaku, tedy vložení dodatečné informace do elektronického dokumentu: do obrázku či videa se obvykle vloží nápadná značka, kterou je obtížné odstranit a zneužití se poté stává komplikovanější, ne však nemožné. Při převzetí obrázku do vlastního díla se opět musí řádně citovat zdroj, odkud daný obrázek pochází. Časté porušování autorského zákona, i když nevědomky, je téměř na denním pořádku. Při praktické aplikaci autorského práva se zohledňuje především míra zásahu, z čehož plyne, že orgány autoritativně aplikující právo se zabývají převážně těmi závažnějšími prohřešky. Pokud tedy například vytvoříme prezentaci z dovolené pro okruh přátel, ve které bude na pozadí hrát známá melodie, i přes porušení autorských práv nebude tento prohřešek řešen příslušnými orgány.

Autorský zákon a e-learning

Problematikou autorských práv se v souvislosti s tvorbou výukových pomůcek zabývají také pedagogové a právní oddělení na univerzitách. Velmi často potřebuje autor použít část textu nebo obrázek, který získal prostřednictvím internetu či oskenováním z odborné knihy. Pro názornější vysvětlení probírané látky může být grafická ilustrace užitečná a ne každý vyučující ovládá počítačové aplikace tak dobře, aby si mohl sám žádaný náčrtek nakreslit. Je pro něj tedy pochopitelně mnohem snazší a efektivnější využít jiné zdroje, které následně vloží s řádnou citací do svého výukového materiálu. Správné a zákonné používání částí děl jiných autorů je detailně diskutováno i na lékařských fakultách. Otázky spojené s autorským zákonem se prezentují na seminářích o e-learningu pořádaných pro akademickou veřejnost (1. LF UK, LF MU a další). Masarykova univerzita ve spolupráci s odborníkem z Právnického odboru Rektorátu MU zpřístupnila web věnovaný autorskému zákonu a zodpovězení často kladených dotazů na toto téma. Autor může citovat jakékoli dílo, tedy nejen text, ale i nákresy, fotografie či audiovizuální záznamy. Právní úprava citací je následující:

§ 31 Autorský zákon Citace

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

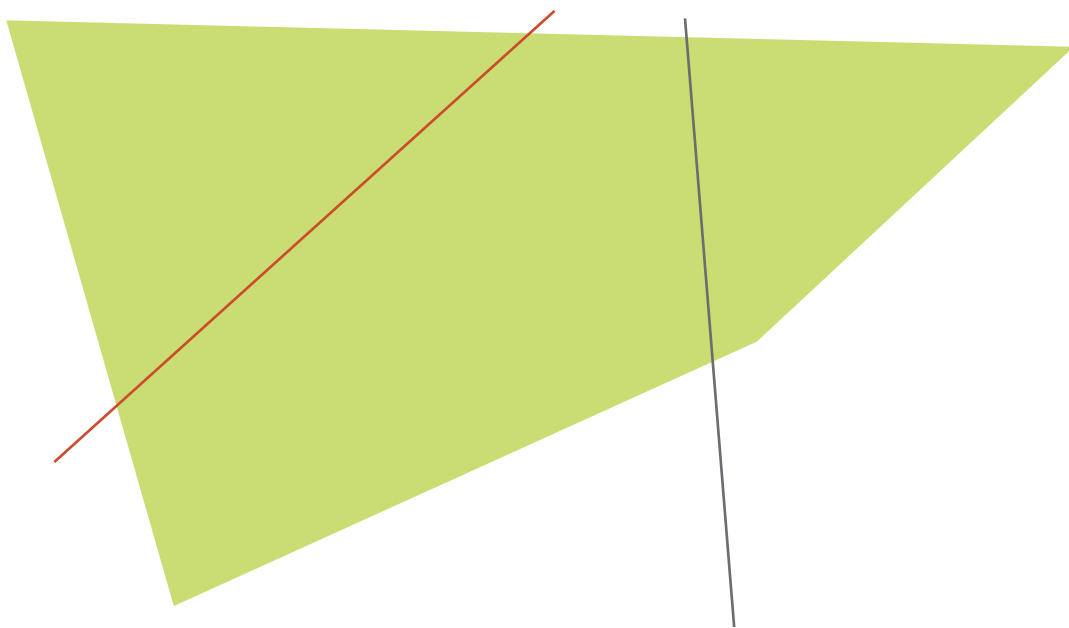
- a) užije v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle,*
- b) užije výňatky z díla nebo drobná celá díla pro účely kritiky nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby a takové užití bude v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem,*
- c) užije dílo při vyučování pro ilustrační účel nebo při vědeckém výzkumu, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu; vždy je však nutno uvést, je-li to možné, jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.*

Ad a) Tento odstavec se v univerzitní praxi aplikuje například při zhotovování výukových materiálů, skript, interaktivních osnov a podobně. Podmínkou je, aby se nejednalo o díla celá, ale pouze o výňatky (úryvky) a aby tyto výňatky byly zpracovány v samostatném díle. Další podmínkou je užití v odůvodněné míře. Odůvodněná míra není pojem zákonem blíže specifikovaný, nutno se proto v tomto případně řídit „zdravým rozumem“ a posuzovat každý konkrétní případ samostatně.

Ad c) Toto ustanovení umožňuje pro účely výuky užívat i celá díla, za podmínky že toto dílo bude využito pouze pro účely vyučování – to znamená, že užitím díla se musí sledovat určitý cíl výuky – nemůže být jediným cílem samotné užití díla. Jako příklad lze uvést e-learningový kurz v informačním systému univerzity, který obsahuje celý článek či film. V tomto případě se musí omezit práva přístupu pouze na studenty kurzu, nestačí omezení na studenty univerzity, jak se někteří mylně domnívají.

Výhled do budoucna

Díky neustálému rozebírání otázek spojených s autorským zákonem se do povědomí vyučujících dostávají základní pravidla, která se musí při přebírání zdrojů z internetu dodržovat. Konference, semináře a prezentace věnované této problematice za účasti kvalifikovaných odborníků posouvají informovanost v oblasti tvorby výukových materiálů významně směrem kupředu. Bez těchto znalostí nelze držet krok s moderní dobou, kde jsou propracované elektronické studijní pomůcky stále žádanější.

VEŘEJNÉ LICENCE CREATIVE COMMONS

MARTIN KOMENDA

Institut biostatistiky a analýz, Masarykova univerzita

komenda@iba.muni.cz

Abstrakt. Obecným problémem při publikaci elektronických materiálů na internetu je opodstatněná obava autorů týkající se zachování autorských práv. Edukační portál Lékařské fakulty umožňuje doplnit vyvěšená díla o licenční prvky Creative Commons, které pomocí přehledných ikon výrazně usnadní orientaci v pravidlech zveřejnění.

Klíčová slova: Creative commons, veřejné licence, MEFANET

Úvod

Velmi diskutovanou otázkou současnosti je problematika ochrany díla z hlediska práva. Při tvorbě elektronických výukových materiálů je třeba myslet i na proces a podmínky samotného zveřejnění. Soubor veřejných licencí Creative Commons nabízí zajímavou možnost, jak publikovat za jasných a srozumitelných podmínek. I proto webový edukační portál Lékařské fakulty MU a v podstatě celá portálová platforma MEFANET poskytuje uživateli při zveřejnění díla výběr v několika předdefinovaných typů licencí Creative Commons.

Princip licenčního systému Creative Commons (dále CC) spočívá v posílení pozice autora při důležitém rozhodování, komu a za jakých podmínek chce své autorské dílo zpřístupnit. Není však pravdou, že CC je alternativou ke copyrightu (autorskému právu). To autorovi díla zůstává zachováno, díky využití veřejných licencí může autor poskytnout své dílo veřejnosti k užití v rozsahu, způsoby a za podmínky, které sám považuje za nejvhodnější. Je tedy možné poskytnout definovaná oprávnění k užití svého díla, aniž by sám autor přicházel o autorskoprávní ochranu nebo se vzdával svých práv.

Výhody veřejných licencí

Díky své univerzální struktuře se licence Creative Commons prosadily po celém světě a přijal je i český právní řád. Tyto nejmodernější veřejné licence se vztahují na všechny typy děl (kromě počítačových programů, byť je nevylučují) a umožňují zpřístupnění díla na základě svobodného rozhodnutí samotného autora.

Mezi hlavní výhody těchto licencí patří celosvětově neomezený přístup k dílu, respektování autorských práv, mezinárodní podpora, jednoduchost aplikace a v neposlední řadě variabilita druhů licencí. Nevýhodou může být faktická neodvolatelnost licence, protože

dílo se již nachází ve veřejné sféře a také velmi obtížná kontrolovatelnost dalších zpracování díla a editace. Jako příklad lze uvést situaci, kdy autor napíše článek nebo natočí krátký film a chce, aby jeho dílo bylo volně a bezplatně k dispozici (využití ve výuce, přeložení, prezentování, ...). Pak se doporučuje využití licencí Creative Commons.

Podrobný rozbor oblasti autorského práva v elearningu včetně odpovědí na často kladené otázky je k dispozici v příručce JUDr. I. Holcové s názvem Autorské právo v e-learningu (též ve vztahu k systému wiki) v otázkách a odpovědích. Oficiální webové stránky věnované licencím Creative Commons v České republice jsou dostupné na adrese <http://www.creativecommons.cz/>.

Licenční prvky

Licenční prvky vyjadřují vůli autora, který jejich prostřednictvím uživateli sděluje, v jakém rozmezí je oprávněn s dílem nakládat. Šestice základních prvků je reprezentována snadno zapamatovatelnými ikonami, které jen dokumentují přehlednost celé licenční struktury.

Právo dílo šířit (z angl. Share)

Právo dílo upravovat (z angl. Remix)

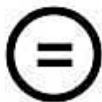
Uvedte autora (z angl. Attribution)

Zachovejte licenci (z angl. Share Alike)

Neužívejte dílo komerčně (z angl. Noncommercial)

Nezasahujte do díla (z angl. No Derivatives)

Zdroj: <http://www.creativecommons.cz/>

Typy licencí

Výsledkem srozumitelné kombinace licenčních prvků vzniká šest typů CC licencí. Licen- ce se vzájemně liší dle různě odstupňovaných převedených a vyhrazených práv autora k jeho dílu. Všechny typy licencí mají některé společné vlastnosti.

Označení licence	Práva		Povinnosti			Název licence
BY						Uveďte autora
BY-SA						Uveďte autora – Zachovejte licenci
BY-ND						Uveďte autora – Nezasahujte do díla
BY-NC						Uveďte autora – Nevyužívejte komerčně
BY-NC-SA						Uveďte autora – Nevyužívejte komerčně – Zachovejte licenci
BY-NC-ND						Uveďte autora – Nevyužívejte komerčně – Nezasahujte do díla

Zdroj: <http://www.creativecommons.cz/>

Creative Commons licence a copyleft

Jednou z několika základních vlastností licencí Creative Commons je tzv. Share Alike (zachování licence) známá jako copyleft. Jako symbol se používá převrácené písmeno c v kroužku. Share Alike umožňuje ostatním rozšiřovat odvozená díla pouze za podmínek identické licence. Ukládá tedy povinnost vystavení upraveného díla pod stejným typem licence jako dílo původní. V principu jde o to, že pokud zveřejní tvůrce své dílo s licencí copyleft, nemůže nikdo použít toto dílo nebo jeho upravenou verzi s jinou licencí, například ke komerčnímu využití, pokud by dílo původní mělo oprávnění šíření jen pro nevýdělečné účely. Copyleft licence jsou spojeny především se softwarovými produkty. Znemožňuje se tak přeměnu svobodného softwaru na software proprietární (nejsou k dispozici zdrojové kódy, nelze svobodně editovat dílo a dále jej distribuovat). Cílem je dát každému uživateli povolení k modifikaci, kopírování a šíření upravených verzí děl bez možnosti přidání dalších omezení. Autory jsou nejen společnosti, ale také samotní uživatelé, kteří tak šíří a vylepšují svobodný software.

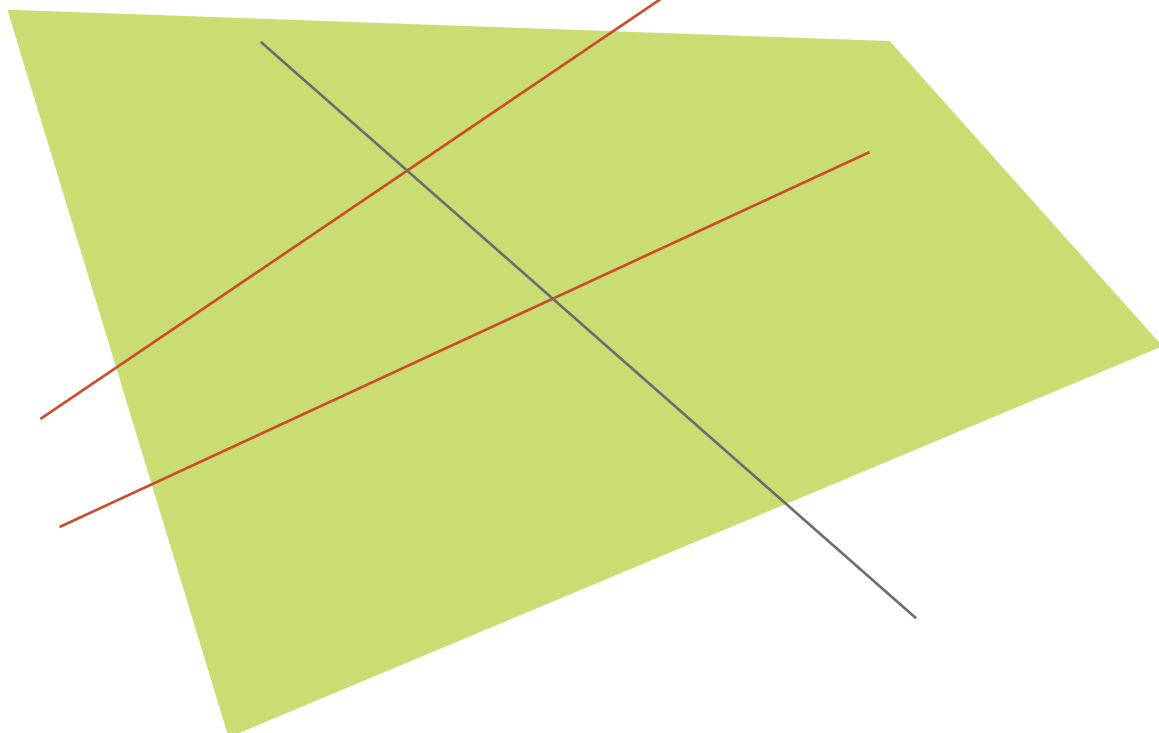
MEFANET a licence Creative Commons

Při publikaci elektronických výukových materiálů je třeba myslet nejen na samotný proces zveřejnění, ale také na stanovení přesných podmínek, za kterých autor dané dílo publikuje. Verze 1.7 portálové platformy MEFANET poskytuje plnou podporu licencí Cre-

ative Commons a nabízí tak autorovi možnost, jak jasně specifikovat pravidla související s dalším užívání jeho díla. Obrázek níže dokumentuje výchozí nastavení licencování příspěvků na portálu, které je použito vždy, nepřeje-li si autor svůj materiál zveřejnit s jiným označením licence. Soubor ikon informuje uživatele portálu o tom, že při použití obsahu článku označeného tímto typem licence je nutné vždy uvést autora, obsah se nesmí využít ke komerčním účelům a není dovoleno do samotného článku a jeho příloh zasahovat. Podrobný popis významu tohoto typu licence je dostupný v sekci licencí na webových stránkách <http://creativecommons.org/>.

Použité zdroje:

- Irena Holcová: Autorské právo v e-learningu (též ve vztahu k systému wiki) v otázkách a odpovědích (přístupno z adresy <http://portal.lf1.cuni.cz/clanek-867-autorske-pravo-v-e-learningu-tez-ve-vztahu-k-systemu-wiki-v-otazkach-a-odpovedich>)
- Jansa Petr: Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice (přístupno z adresy www.creativecommons.cz/dalsi-info)
- Gruber Lukáš: Creative Commons a šedá ekonomika (přístupno z adresy <http://www.creativecommons.cz/dalsi.info>)
- Gruber Lukáš: Typy CC licencí (přístupno z adresy <http://www.creativecommons.cz/zakladniinformace-o-cc/typy-cc-licenci>)

<http://portal.mefanet.cz>
<http://portal.med.muni.cz>

© Masarykova univerzita, 2010